

21 Πολύγλωσση διοργανική βάση όρων IATE: ή του ύψους ή του βάθους (ή και των δύο ταυτόχρονα);

Κλειώ Μπενέκου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η πολύγλωσση διοργανική βάση όρων IATE, η προϊστορία, η ιστορία, το παρόν και το μέλλον της παρουσιάζονται μέσα από χαρακτηριστικά παραδείγματα δελτίων που απεικονίζουν τόσο τα δυνατά όσο και τα τρωτά σημεία της ως δυναμικού και αενάως εξελισσόμενου εργαλείου ορολογικής υποστήριξης του μεταφραστικού ανθρώπινου δυναμικού εντός και εκτός των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων αλλά και όλων όσων δραστηριοποιούνται σε πολύγλωσσο περιβάλλον.

Καθρέφτης του συνεχώς μεταβαλλόμενου περιβάλλοντος πολυγλωσσίας των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, η IATE αποτελεί το αποθετήριο όρων όλων των ενωσιακών γλωσσικών υπηρεσιών αλλά και σημείο συνάντησής τους. Η ορθή ανάγνωση και ερμηνεία των δελτίων αναλύεται βάσει παραδειγμάτων, κατά προτίμηση ακραίων, ώστε να γίνει κατανοητό τόσο το εύρος πληροφοριών που προσφέρει η IATE όσο και οι παγίδες που κρύβει η πρόχειρη και επιφανειακή ανάγνωση. Μέσα από τα παραδείγματα επιδιώκεται η εξοικείωση με το ιδιαίτερο αυτό ορολογικό περιβάλλον και τις δόκιμες μεθόδους ερμηνείας των αποτελεσμάτων, τα οποία μπορεί να είναι απολύτως δόκιμα («του ύψους»), παντελώς αδόκιμα («του βάθους») ή και τα δύο ταυτόχρονα.

Παρουσιάζονται επίσης οι ιδιαιτερότητες του ηράκλειου έργου εκκαθάρισης και επικαιροποίησης των δελτίων «παλαιών» γλωσσών (γλώσσες χωρών που προσχώρησαν στην ΕΕ πριν τη διεύρυνση του 2004), οι τεχνικές που δοκιμάζονται και τα αποτελέσματα που αργά αλλά σταθερά επιτυγχάνονται (με αναφορά στα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία). Συζητείται επίσης το ζήτημα της εφαρμογής συμπεριληπτικής γλώσσας στην IATE, στο πλαίσιο της γενικής συζήτησης για θέματα συμπεριληπτικότητας που θα αναπτυχθεί στο συνέδριο.

Interinstitutional multilingual terminology database IATE: the best or the worst of the EU terminology world (or both at the same time)?

Klio Benekou

ABSTRACT

The multilingual interinstitutional term database IATE, its prehistory, history, present and future are presented through representative examples of entries illustrating both its strengths and vulnerabilities as a dynamic and steadily evolving tool for terminological support of linguists within and outside the European institutions and of all people active in a multilingual environment.

Mirroring the ever-changing multilingual environment of the European institutions, IATE is the repository of terms used by all EU language services and a meeting point for them. The correct reading and interpretation of the entries is analysed on the basis of examples, some extreme, in order to illustrate both the range of information provided by IATE and the traps one can fall in by hastily and superficially consulting it. The use of examples aims at the familiarisation with this special terminological

environment and the appropriate methods of interpretation of the results, which may be perfectly appropriate (“the best”), totally inappropriate (“the worst”) or both at the same time.

The particularities of the Herculean task of cleaning up ‘old’ languages (languages of countries that joined the EU before the 2004 enlargement) IATE entries or updating them, the techniques applied and the results that are achieved slowly but steadily are presented (with reference to the more recent available quantitative and qualitative data). The question of applying inclusive language in IATE is also discussed, as part of the general theme of inclusiveness which will be examined during the conference.

0 Εισαγωγή

Όπως συχνά αναφέρεται στις παρουσιάσεις του έργου που επιτελούν τα γλωσσικά τμήματα των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, θεμελιώδη λίθο για την οργάνωσή τους αποτέλεσε το άρθρο 1 του κανονισμού αριθ. 1 του Συμβουλίου, του πρώτου δηλαδή κανονισμού που εκδόθηκε μετά την υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης, με τίτλο «περί καθορισμού του γλωσσικού καθεστώτος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας», βάσει του οποίου όλες οι επίσημες γλώσσες των κρατών μελών αποτελούν επίσημες γλώσσες των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και όλες οι γλωσσικές εκδόσεις ενός νομοθετήματος θεωρούνται ισοδύναμες, στοιχείο πολύ σημαντικό για να υπάρχει ασφάλεια δικαίου ανεξαρτήτως της γλώσσας του κειμένου που αποτελεί τη βάση της πολυγλωσσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η πολυγλωσσία όμως απαιτεί, μεταξύ άλλων, ορολογικό συντονισμό, γι’αυτό κι ευθύς εξαρχής τα γλωσσικά τμήματα και οι ορολόγοι τους άρχισαν να συντάσσουν πολύγλωσσα γλωσσάρια με βάση τη δημοσιευμένη κοινοτική νομοθεσία, την αντίστοιχη εθνική, ή άλλες πηγές. Με βάση αυτά τα γλωσσάρια δημιουργήθηκαν βάσεις όρων στα θεσμικά όργανα, όπως η πρωτοποριακή για την εποχή της πολύγλωσσα βάση όρων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Eurodicautom, που δημιουργήθηκε το 1969 και ήταν προσβάσιμη στο προσωπικό της Επιτροπής (Cooper, 2013). Αρχικά περιείχε ορολογία σε 6 γλώσσες που σταδιακά αυξάνονταν. Το 1981 η βάση άνοιξε για το κοινό, το οποίο έτσι απέκτησε πρόσβαση σε 800.000 πολύγλωσσα δελτία όρων σχετικά με τα πεδία δραστηριότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Theologitis, 1997).

Τα χρόνια πέρασαν και η πληροφορική έκανε την εμφάνισή της προσφέροντας μεταφραστικά εργαλεία δίγλωσσης απεικόνισης με τα οποία οι μεταφράσεις αποθηκεύονταν σε μορφή δίγλωσσων «τεμαχίων» που αποθηκεύονταν στις μεταφραστικές μνήμες αποτελώντας πολύτιμο υλικό για αναζήτηση ορολογίας κατάλληλης για τη μετάφραση

κειμένων σχετικών με τις ευρωπαϊκές πολιτικές. Καθώς όμως κάθε μεταφραστική υπηρεσία δημιούργησε με την πάροδο του χρόνου τη δική της ορολογική βάση, σιγά σιγά άρχισαν να παρατηρούνται φαινόμενα ανομοιογένειας, ηθελημένης ή μη, και διχογνωμίες.

Για τον λόγο αυτό κρίθηκε απαραίτητο να συνενωθούν οι επιμέρους βάσεις σε μια κοινή διοργανική βάση ενωσιακής ορολογίας στην οποία να συγκεντρωθούν όλοι οι διαθέσιμοι πόροι, να ομογενοποιηθούν στο μέτρο του δυνατού και να εμπλουτιστούν με κοινή προσπάθεια όλων των γλωσσικών τμημάτων. Η νέα βάση ονομάστηκε IATE, που είναι το αρκτικόλεξο του InterActive Terminology for Europe, και άρχισε να χρησιμοποιείται από το προσωπικό των ευρωπαϊκών οργάνων το 2005, ενώ το ευρύ κοινό απέκτησε πρόσβαση στις 28 Ιουνίου 2007 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2007). Όλα τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα έχουν αναλάβει από κοινού τη συντήρηση και τον εμπλουτισμό της βάσης και συνεδριάζουν από κοινού σε τακτική βάση για την εξεύρεση λύσεων σε κοινά προβλήματα, όπως η εκκαθάριση και η επικαιροποίηση των παλαιών δελτίων. (Μπενέκου, 2019)

Στις 7 Νοεμβρίου 2018 η πρώτη έκδοση αντικαταστάθηκε από μια αναβαθμισμένη έκδοση, την IATE 2, η οποία είναι στη διάθεση τόσο των υπαλλήλων των γλωσσικών υπηρεσιών των ευρωπαϊκών οργάνων όσο και των εξωτερικών χρηστών από κάθε γωνιά της γης και καλύπτει σημαντικό μέρος των αναγκών για ορολογία σχετική με τις ενωσιακές πολιτικές. Όσον αφορά την ελληνική γλώσσα, στην IATE καταλήγουν επίσης όλοι οι όροι που συζητούνται και αποφασίζονται στα φόρα είτε ορολογικής συζήτησης, όπως το Ελληνικό Δίκτυο Ορολογίας, είτε ορολογικής τυποποίησης, όπως η Ομάδα Τυποποίησης Ορολογίας.

Θεμελιώδης διαφορά της IATE σε σχέση με ένα ηλεκτρονικό εξειδικευμένο λεξικό είναι ότι δεν προέκυψε από απλή συνένωση γλωσσαρίων ή των αρχικών βάσεων όρων αλλά δομήθηκε εξ αρχής σύμφωνα με εδραιωμένες ορολογικές αρχές. Η πρακτική εφαρμογή των θεωρητικών αρχών αντανακλάται στο γεγονός ότι τα δελτία (entries) δεν δομούνται με βάση τον όρο αλλά με βάση την έννοια. Στοιχείο αδιάρρηκτα συνδεδεμένο με την έννοια είναι το γνωστικό πεδίο καθώς μας δίνει το πλαίσιο εντός του οποίου τοποθετείται η έννοια.

Επομένως, ένα πλήρες δελτίο IATE περιλαμβάνει τον όρο, ορισμό ή/και συγκεκριμένο, όλα με τις πηγές τους, καθώς και θεματικό πεδίο και μόνο όταν συμβουλευτεί κανείς το πλήρες δελτίο έχει πραγματικά κατανοήσει τον όρο και μπορεί να τον χρησιμοποιήσει σωστά καθώς ο ίδιος όρος με διαφορετικό πεδίο ή διαφορετικό ορισμό μπορεί να σημαίνει κάτι διαφορετικό ενώ στο ίδιο δελτίο, δηλαδή με ίδιο πεδίο και ίδιο ορισμό, ενδεχομένως περιλαμβάνονται διαφορετικοί όροι που όμως θεωρούνται συνώνυμοι για τη συγκεκριμένη και μόνο χρήση (European Union, 2021). Ο όρος «κέντρο» για παράδειγμα, σηματοδοτεί διαφορετική κάθε

φορά έννοια, αναλόγως του αν το γνωστικό πεδίο είναι η πολεοδομία, τα μαθηματικά ή το ποδόσφαιρο!

1 Συγκριτική αποτίμηση της ποιότητας των δελτίων IATE

1.1 Κριτήρια ποιότητας

Κριτήριο της αξιοπιστίας της βάσης είναι η πληρότητα και η εγκυρότητα των πληροφοριών που περιέχει. Αυτή εξασφαλίζεται μέσα από την άσκηση εργασία όλων των μελών των θεσμικών οργάνων που εμπλουτίζουν τα δελτία με βάση τις ακόλουθες πέντε αρχές που έχουν συμφωνηθεί μεταξύ των συνεργαζόμενων θεσμικών οργάνων και υπηρεσιών (European Union, 2022):

- Γλωσσική ποιότητα

Τα γλωσσικά δεδομένα που καταχωρίζονται και υποβάλλονται σε διαχείριση στην IATE πρέπει να έχουν ποιότητα τέτοια που να επιτρέπει την επαναχρησιμοποίησή τους με εμπιστοσύνη από όλα τα θεσμικά όργανα.

- Διαφάνεια και κατάλληλη σήμανση

Τα δεδομένα στην IATE πρέπει να καταχωρίζονται και να σημαίνονται κατά τρόπο ώστε να μπορεί να προσδιοριστεί εύκολα η ποιότητα, η συνάφεια και η αξιοπιστία τους.

- Πληρότητα

Όλες οι συνεργαζόμενες υπηρεσίες πρέπει να επιδιώκουν να καταχωρίζουν και να διαχειρίζονται όλα τα ορολογικά τους δεδομένα στην IATE.

- Μερισμός και επαναχρησιμοποίηση δεδομένων χωρίς περιορισμούς

Όλες οι συνεργαζόμενες υπηρεσίες μπορούν να επαναχρησιμοποιούν τα δεδομένα που είναι καταχωρισμένα στην IATE για οποιονδήποτε εσωτερικό σκοπό.

- Διαχείριση του κύκλου ζωής των δεδομένων

Όλες οι συνεργαζόμενες υπηρεσίες λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για τη διαχείριση του κύκλου ζωής των δεδομένων τους στην IATE.

Παρά την εφαρμογή των αρχών αυτών με συνέπεια και συνέχεια, η ποιότητα των δελτίων δεν είναι πάντοτε εγγυημένη για πολλούς λόγους, οι σημαντικότεροι εκ των οποίων είναι ιστορικής φύσης και αφορούν τον τρόπο αρχικής εισαγωγής των δελτίων, καθώς αυτά προήλθαν από απλά γλωσσάρια, που συχνά ήταν ελλιπή (European Union, 2023). Επιπλέον, με την πάροδο του χρόνου, άλλαξε ο τρόπος αναφοράς των πηγών, π.χ. απαλείφθηκαν οι πηγές που ανέφεραν το όνομα του ειδικού χωρίς την ύπαρξη γραπτής συμφωνίας εκ μέρους του. Προστέθηκε δε η σχεδόν καθολική υποχρέωση να συνοδεύεται η

πηγή από υπερσύνδεσμο, πρόσφατη εξέλιξη καθώς οι διαδικτυακές πηγές δεν ήταν διαδεδομένες στα πρώτα βήματα της IATE.

1.2 Κριτήρια συγκριτικής αποτίμησης

Για να γίνει σαφέστερος ο ορθός τρόπος αποτίμησης των δελτίων IATE, παρουσιάζονται δελτία που εμφανίζουν συγκεκριμένες «αδυναμίες» και αντίστοιχα δελτία που δεν τις εμφανίζουν. Οι αδυναμίες αυτές εντάσσονται σε τέσσερις μεγάλες κατηγορίες:

α. Θόρυβος

β. Σιγή

γ. Ένδεια

δ. Πλάνη

- Θόρυβος

Αφορά πολλαπλά δελτία με ίδιο αντικείμενο που έχουν προκύψει κατά κύριο λόγο από τη συνένωση ομοειδών δελτίων διαφορετικών βάσεων, κυρίως βάσεων διαφορετικών θεσμικών οργάνων όπως Eurodicautom (Επιτροπή), Euterpe (Συμβούλιο), CIS (Κοινοβούλιο) κτλ.

- Σιγή

Αφορά την έλλειψη δελτίων σε ορισμένες γλώσσες, συχνά, αλλά όχι αποκλειστικά, στις γλώσσες που εντάχθηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση μετά το 2004. Η ύπαρξη δελτίου σε όλες τις ενωσιακές γλώσσες είναι ένα από τα κριτήρια ποιότητας του δελτίου καθώς, συχνά, αυτό σημαίνει ότι το δελτίο έχει επικαιροποιηθεί πρόσφατα.

- Ένδεια

Αφορά τα δελτία με ελλιπή στοιχεία. Όταν από το δελτίο λείπουν και τα δύο υποχρεωτικά στοιχεία που αναφέρθηκαν (ορισμός, συγκεκριμένο) ή λείπουν αξιόπιστες πηγές με υπερσύνδεσμο, ή λείπει το γνωστικό πεδίο, το δελτίο θεωρείται ελλιπές και χρήζει επικαιροποίησης ή απαλοιφής. Δεν θεωρείται ελλιπές το δελτίο που δεν έχει μεν ορισμό έχει όμως κατάλληλο και πλήρες συγκεκριμένο ή δεν έχει συγκεκριμένο αλλά έχει ορισμό. Επιτρέπεται να λείπει ο υπερσύνδεσμος στις περιπτώσεις που η πηγή είναι απολύτως αξιόπιστη, γνωστή και μπορεί να αναζητηθεί, δεν υπάρχει όμως σε ηλεκτρονική μορφή και είναι παντελώς αδύνατο να βρεθεί πηγή με υπερσύνδεσμο. Σε ειδικές περιπτώσεις επίσης, πηγή του ορισμού μπορεί να είναι ο/η ορολόγος ή κάποιος/α ειδικός, περιπτώσεις για τις οποίες είναι αποδεκτό να μην υπάρχει υπερσύνδεσμος, πρέπει όμως να αποτελούν την εξαίρεση.

- Πλάνη

Περιπτώσεις κατά τις οποίες το δελτίο περιέχει απολύτως λανθασμένα στοιχεία, π.χ. όρο που σαφώς προέρχεται από άλλη έννοια, ασυνάρτητες πηγές, ακατανόητα σύμβολα. Πολλά

τέτοια δελτία προέκυψαν από προβλήματα συμβατότητας των γραμματοσειρών που είχαν χρησιμοποιηθεί στα διάφορα θεσμικά όργανα, με αποτέλεσμα να αντικατασταθούν τα γράμματα από ακατανόητα σύμβολα.

1.3 Ειδικό βάρος της γλώσσας-άγκυρας

Χαρακτηριστικό στοιχείο του δελτίου είναι η γλώσσα-άγκυρα (anchor language/γλώσσα εκκίνησης), που εντοπίζεται χάρη στο σύμβολό της, μια μικρή άγκυρα. Είναι η γλώσσα του αρχικού δελτίου πάνω στην οποία «αγκιστρώνονται» οι υπόλοιπες γλωσσικές αποδόσεις του δελτίου. Αυτό σημαίνει ότι, παρόλο που η IATE είναι πολύγλωσση βάση δεδομένων (και πρέπει επομένως όλοι οι γλωσσικοί συνδυασμοί να λειτουργούν ανεξάρτητα μεταξύ τους), εντούτοις πρέπει να υπάρχει μια γλώσσα στην οποία να διατυπώνεται η υποκείμενη έννοια του δελτίου, δηλαδή οι όροι στις υπόλοιπες γλώσσες πρέπει να εκφράζουν την έννοια που ορίστηκε ή περιγράφηκε / ταυτοποιήθηκε στο δελτίο της γλώσσας-άγκυρας.

Συνήθως, γλώσσα-άγκυρα (ή γλώσσα εκκίνησης) είναι η γλώσσα του πρωτότυπου κειμένου στο οποίο απαντήθηκε ο όρος που πρόκειται να καταχωριστεί στην IATE, υπάρχουν όμως δύο βασικές εξαιρέσεις. Όταν η έννοια αφορά συγκεκριμένα μια χώρα, πρέπει να είναι μια επίσημη γλώσσα της χώρας αυτής, και η εν λόγω χώρα πρέπει να αναφέρεται στο πεδίο Origin/Προέλευση. Η Αθήνα για παράδειγμα, ως πρωτεύουσα της Ελλάδας, έχει ως γλώσσα εκκίνησης τα ελληνικά και Προέλευση την Ελλάδα, ενώ αν ήταν η ονομασία ενωσιακού προγράμματος θα είχε ως γλώσσα εκκίνησης τα αγγλικά και ως Προέλευση την ΕΕ.

Η άλλη εξαίρεση αφορά τα δελτία ταξινόμησης φυτών, ζώων και άλλων μορφών ζωής στα οποία γλώσσα εκκίνησης είναι τα Λατινικά (για παράδειγμα το δελτίο για τον όρο *Lutra lutra*).

Η γλώσσα-άγκυρα είναι υποχρεωτικό πεδίο μεταδεδομένων στην IATE, αλλά αυτό δεν συνέβαινε στο παρελθόν. Αυτό σημαίνει ότι όταν, στο τμήμα που είναι κοινό για όλες τις γλώσσες και βρίσκεται στο πάνω μέρος του δελτίου, δεν αναφέρεται γλώσσα εκκίνησης, το δελτίο είναι παλιό και πρέπει να εξεταστεί προσεκτικά το περιεχόμενό του. Επομένως, η ύπαρξη ή μη γλώσσας-άγκυρας αποτελεί αλάθητο κριτήριο για την εγκυρότητα ενός δελτίου.

1.4 Επισκόπηση των κριτηρίων ορθής ανάγνωσης / ερμηνείας των δελτίων

Παρουσιάζονται παραδείγματα δελτίων, ένα σε δόκιμη μορφή («του ύψους») και ένα σε προβληματική μορφή («του βάθους») για κάθε ένα από τα κριτήρια ποιότητας που προαναφέρθηκαν. Παρουσιάζονται επίσης δελτία στα οποία κάποιοι όροι είναι επικαιροποιημένοι και κάποιοι είναι πολύ «φτωχής» ποιότητας, τα δελτία αυτά είναι «και του ύψους και του βάθους» ταυτόχρονα.

1.5 Συμπέρασμα

Η IATE, με τις 800 χιλιάδες δελτία σε 25 γλώσσες (συν 100 μη ενωσιακές γλώσσες) στα οποία προστίθενται καθημερινά νέα δελτία, ενώ τα παλιά είτε απαλείφονται είτε εμπλουτίζονται άοκνα, αποτελεί προϊόν της ιστορικής εξέλιξης των ενωσιακών θεσμών αφενός και της τεχνολογικής και κοινωνικής εξέλιξης αφετέρου. Κάθε δελτίο είναι αυθύπρακτο και πρέπει να εξετάζεται ως τέτοιο με βάση τα κριτήρια πληρότητας, ποιότητας και χρησιμότητας που εκτέθηκαν προηγουμένως.

2 Βελτίωση της ποιότητας των δελτίων IATE

2.1 Εκκαθάριση της IATE

Από τα παραπάνω προκύπτει η αδήριτη ανάγκη να απαλλαχτεί η IATE από τα παλιά και άχρηστα δελτία και να επικαιροποιηθούν τα παλιά και χρήσιμα. Ένα απλό παράδειγμα άχρηστων δελτίων είναι τα επαναλαμβανόμενα δελτία με ίδιον όρο στη γλώσσα-άγκυρα, ίδιο γνωστικό πεδίο και ίδιο (ή καθόλου) ορισμό, τα οποία διαφέρουν μόνο ως προς το θεσμικό όργανο που τα έχει δημιουργήσει αρχικά. Στην περίπτωση αυτή, που είναι συνηθέστατη, απαιτείται να επιλεγθεί ένα δελτίο για επικαιροποίηση και να απαλειφθούν τα υπόλοιπα. Η τελευταία αυτή διαδικασία ονομάζεται consolidation και εκτελείται συστηματικά από τους ορολόγους της κεντρικής ορολογίας και τους ορολόγους των γλωσσικών τμημάτων εδώ και πολλά χρόνια. Τα αποτελέσματά της είναι σημαντικά από ποιοτική άποψη, υστερούν όμως από ποσοτική, καθώς τα «παλιά» δελτία είναι εκατοντάδες χιλιάδες και δεν επαρκούν οι ανθρωπόπινοι πόροι για να εξεταστούν ένα προς ένα.

Έως πρόσφατα, και υπό τον φόβο ότι η μαζική διαγραφή θα οδηγήσει σε απώλεια σημαντικών όρων που θα είναι δύσκολο να ανευρεθούν ξανά, η εξέταση καθενός δελτίου χωριστά μέσω της διαδικασίας consolidation ήταν η προτιμότερη επιλογή για την εκκαθάριση της IATE. Το 2022 η ανάγκη σοβαρής εκκαθάρισης, που ανέκαθεν είναι γνωστή, ήρθε ξανά στο προσκήνιο για δύο λόγους: πρώτον, επειδή είναι πλέον εφικτή καθώς οι διαχειριστές ορολογίας έχουν στη διάθεσή τους πολύ πιο εξελιγμένα εργαλεία αναζήτησης των αδύναμων δελτίων απ' ό,τι στο παρελθόν, καθώς και μαζικής διαχείρισής τους και, δεύτερον, επειδή η βελτίωση των δελτίων είναι απαραίτητη, καθώς αυτά πλέον χρησιμοποιούνται σε συστήματα αυτόματης ανάκλησης όρων από την IATE (*IATE plugin*). Για τους δύο αυτούς λόγους και επειδή αποτελεί πάγιο αίτημα των χρηστών και των χρηστριών της IATE, η κεντρική μονάδα ορολογίας της Γενικής Διεύθυνσης Μετάφρασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δρομολόγησε τη διαδικασία εκκαθάρισης ακολουθώντας νέα προσέγγιση για την απαλοιφή του ξεπερασμένου και χαμηλής ποιότητας περιεχομένου από την IATE. Χρησιμοποιήθηκαν παράμετροι με κριτήρια αναζήτησης όπως «συλλογή

προερχόμενη από τη Eurodicautom» για τη συγκέντρωση μεγάλων ομάδων δεδομένων που δεν είχαν επικαιροποιηθεί την τελευταία 15ετία, μεριμνώντας όμως, σε συνεργασία με τους και τις ορολόγους των επιμέρους γλωσσικών τμημάτων και εφαρμόζοντας διάφορες μεθόδους, να διατηρηθεί το χρήσιμο περιεχόμενο, μεταξύ άλλων και των ελληνικών δελτίων.

Η εντατική διαδικασία εκκαθάρισης δρομολογήθηκε και εφαρμόστηκε με στόχο την μεγάλης κλίμακας απαλοιφή των δελτίων που έχουν καταχωριστεί από τις γλωσσικές υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, φέρουν δηλαδή στο πεδίο Κάτοχος, τον χαρακτηρισμό COM. Η εκκαθάριση έγινε με βάση διάφορα σενάρια, τα οποία θα χρησιμοποιηθούν και το 2023. Με βάση αυτά συντάχθηκαν κανόνες αναζήτησης οι οποίοι επιτρέπουν, μέσω φίλτρων, την επιλογή των δελτίων χαμηλής ποιότητας και μικρού ενδιαφέροντος, προκειμένου αυτά να οδεύσουν προς την έξοδο. Οι κανόνες αυτοί επιλέχθηκαν προσεκτικά και συμφωνήθηκαν μεταξύ των εμπλεκόμενων ώστε η διαδικασία απαλοιφής δελτίων ή/και όρων να είναι αποτελεσματική αλλά και προσεκτική. Η Γενική Διεύθυνση Μετάφρασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής πρωτοπορεί σε σύγκριση με τα υπόλοιπα θεσμικά όργανα στη διαδικασία εκκαθάρισης και διερευνά νέα σενάρια για τους κανόνες αναζήτησης δελτίων υποψήφιων προς απαλοιφή, όμως όλα τα θεσμικά όργανα συμμετέχουν ενεργά στο έργο της εκκαθάρισης εντοπίζοντας τα δελτία που έχουν κληρονομηθεί από το παρελθόν (legacy data). Για **στατιστικά στοιχεία** βλ. σημείο 2.3.

Το 2023 η μεγάλης κλίμακας εκκαθάριση συνεχίζεται, όπως και η τελειοποίηση της μεθοδολογίας και η αναζήτηση νέων τρόπων πέραν των βασικών σεναρίων που έχουν ήδη χρησιμοποιηθεί (Directorate-General for Translation, 2023). Οι καλές πρακτικές που εφαρμόζει η Γενική Διεύθυνση Μετάφρασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής διαδίδονται στα άλλα θεσμικά όργανα μέσω της «επιχειρησιακής ομάδας εκκαθάρισης της IATE» (IATE Clean-up Task Force), η οποία συνεδριάζει σε τακτά διαστήματα και συζητά θέματα όπως οι αποτελεσματικοί τρόποι εκκαθάρισης, καθώς και η δυνατότητα χρήσης τεχνικών μηχανομάθησης (AI) για τον σκοπό αυτό (Directorate-General for Translation, 2022).

2.2 Επικαιροποίηση δελτίων

Όπως αναφέρθηκε στη σύντομη περιγραφή της διαδικασίας consolidation, τα δελτία είτε απαλείφονται είτε επικαιροποιούνται, επιλογή που αποτελεί την «κύρια» οδό εκσυγχρονισμού του περιεχομένου της IATE. Πρόκειται για ποιοτική, όχι ποσοτική επιλογή, αφού δεν είναι αυτοματοποιημένη αλλά εκτελείται από τους και τις ορολόγους και μεταφραστές/ριες όλων των γλωσσικών τμημάτων. Καλύπτει λίγες χιλιάδες όρους ετησίως ανά γλώσσα. Παρόλο που ο αριθμός δελτίων που διεκπεραιώνονται με τη «χειροκίνητη» διαδικασία είναι μικρός σε σύγκριση με τις δυνατότητες της μαζικής αυτοματοποιημένης

εκκαθάρισης δελτίων, εντούτοις έχει το πλεονέκτημα ότι τα σχετικά δελτία αφορούν όρους από τρέχοντα κείμενα επικεντρωμένα στις σημαντικές πολιτικές της Ένωσης. Έτσι η ποιοτική συνεισφορά τους στην αναβάθμιση της IATE είναι καθοριστική, καθώς αφορά δελτία που συγκεντρώνουν τον μεγαλύτερο αριθμό εσωτερικών και εξωτερικών αναζητήσεων. Στην περίοδο της πανδημίας, για παράδειγμα, σε πολύ σύντομο χρόνο δημιουργήθηκαν νέα αλλά και επικαιροποιήθηκαν πολλά παλιά δελτία IATE τα οποία συγκέντρωσαν το ενδιαφέρον όσων χρησιμοποιούν την IATE εντός και εκτός των τειχών.

2.3 Στατιστικά στοιχεία για την πορεία της εκκαθάρισης

Όλα τα στατιστικά στοιχεία που αφορούν την IATE εκδίδονται ανά τρίμηνο και περιλαμβάνουν ποιοτικούς και ποσοτικούς δείκτες οι οποίοι παρακολουθούν την εξέλιξη των δελτίων σε επίπεδο ανεξάρτητο της γλώσσας, σε επίπεδο γλώσσας και σε επίπεδο όρου για όλα τα θεσμικά όργανα συνολικά. Από τα στοιχεία του 2022 (βλ. πίνακα 1) είναι εμφανής η πρόοδος στο θέμα της εκκαθάρισης. Σε επίπεδο γενικού δελτίου απαλείφθηκαν συνολικά **72.516** δελτία, διπλάσια σε σχέση με τα **36.751** του 2021 και τα **33.592** του 2020. Σε επίπεδο γλώσσας, απαλείφθηκαν **253.369** δελτία, υπερδιπλάσια των **117.474** του 2021 και των **100.040** του 2020. Σε επίπεδο όρου, απαλείφθηκαν **347.052** όροι το 2022, επίσης υπερδιπλάσιοι των **156.150** όρων του 2021 και των **148.119** του 2020.

	2022	2021	2020
Απαλείψεις σε επίπεδο δελτίου	72.516	36.751	33.592
Απαλείψεις σε επίπεδο γλώσσας	253.369	117.474	100.040
Απαλείψεις όρων	347.052	156.150	148.119

Όσον αφορά τη δημιουργία νέων δελτίων, ένας από τους ποιοτικούς δείκτες είναι ο συνολικός αριθμός των «πρωτεύοντων» δελτίων, δηλαδή των πρόσφατων και πλήρων δελτίων (βλ. πίνακα 2). Αυτός ήταν **57.813** το 2020 και αυξήθηκε κατά **6.405** το 2021 και κατά **3.643** το 2022, φθάνοντας το συνολικό αριθμό των **67.861** το 2022. Εννοείται ότι αν πολλαπλασιαστεί ο αριθμός τους επί τον αριθμό των γλωσσών που περιλαμβάνει κάθε δελτίο το αποτέλεσμα είναι πολλαπλάσιο γι' αυτό και η ανάλυση σε επίπεδο γλώσσας μας δείχνει ότι το 2020 καταχωρήστηκαν **88.676** νέα δελτία, το 2021 **228.464** και το 2022 **56.354**.

	2022	2021	2020
Πρωτεύοντα (primary) δελτία (σύνολο)	67.861	64.218	57.813
Νέα πρωτεύοντα δελτία	3.643	6.405	4.366
Νέα δελτία σε επίπεδο γλώσσας	56.354	228.464	88.676

Επιπλέον της απαλοιφής, μια διαδικασία που διευκολύνει το έργο της εκκαθάρισης είναι η μεταφορά σε καθεστώς preIATE των δελτίων που βαδίζουν προς εξαφάνιση αλλά πρέπει

προηγούμενως να ανακτηθούν από αυτά τυχόν χρήσιμα στοιχεία τους. Όταν βρεθούν σε αυτό το καθεστώς, τα δελτία δεν είναι ορατά στο ευρύ κοινό, ενώ τα άτομα που τα συμβουλευόμαστε εσωτερικά βλέπουν σαφώς ότι προορίζονται για απαλοιφή και επομένως δεν είναι σε καμία περίπτωση αξιόπιστα. Μόνο το πρώτο 5μηνο του 2022 μεταφέρθηκαν σε καθεστώς pteIATE περίπου **3.000** δελτία, ενώ απαλείφθηκαν **27.000** δελτία όρων (Directorate-General for Translation, 2022).

2.4 Συμπέρασμα

Παρά τη μόνιμη ένδεια ανθρωπίνων πόρων, η εντακτική διαδικασία εκκαθάρισης της IATE έχει δρομολογηθεί και εφαρμόζεται με συνέπεια και συνέχεια. Δεδομένου ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέχει περισσότερα από 600.000 δελτία, η διαδικασία θα χρειαστεί αρκετά χρόνια για να ολοκληρωθεί, αλλά η πρόοδος που σημειώθηκε έως τώρα είναι ενθαρρυντική. Η εκκαθάριση όχι μόνον απαλλάσσει τους χρήστες από διπλοεγγραφές και περιττά δελτία, αλλά αυξάνει το ποσοστό δελτίων που περιλαμβάνουν μεγάλο αριθμό γλωσσών και έχουν υψηλή προστιθέμενη αξία (πλήρη δελτία) σε σχέση με το σύνολο των δελτίων της βάσης.

3 Βελτίωση της συμπεριληπτικότητας των δελτίων IATE

Η συμπεριληπτικότητα στα δελτία IATE έχει τεθεί επί τάπητος εδώ και αρκετό καιρό, ήδη από την εποχή που αναλάμβανε τα καθήκοντά της η νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή και δημιουργούνταν δελτία γύρω από τα πρόσωπα και τις αρμοδιότητές τους. Η βούληση υπάρχει τόσο στο επίπεδο της κεντρικής ορολογίας όσο και στο επίπεδο του ελληνικού τμήματος της Γενικής Διεύθυνσης Μετάφρασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το οποίο επιδιώκει συνειδητά να εμπνευστεί από το πνεύμα που επικρατεί στο τμήμα. Εντούτοις δεν έχει ακόμη διευκρινιστεί ποια συγκεκριμένα βήματα πρέπει να ακολουθούνται για την εκάστοτε περίπτωση. Οι προκλήσεις παραμένουν και οι κανόνες συμπεριληπτικότητας χρήζουν τυποποίησης, λαμβανομένων όμως υπόψη των ιδιαιτεροτήτων του συγκεκριμένου εργαλείου. Προκλήσεις τεχνικής και όχι μόνο φύσης παραμένουν.

3.1 Τεχνικά εμπόδια

Η βάση παρουσιάζει συγκεκριμένους τεχνικούς περιορισμούς που δυσχεραίνουν τη εφαρμογή κάποιων αποφάσεων για χρήση συμπεριληπτικής γλώσσας στα δελτία. Για παράδειγμα, απαγορεύεται η χρήση του συμβόλου «/» στο πεδίο του ορισμού γιατί προκαλεί τεχνικά προβλήματα στη λειτουργία της βάσης.

3.2 Άλλες προκλήσεις

Ο πολύγλωσσος χαρακτήρας της βάσης αποτελεί περιορισμό, καθώς δεν έχουν όλες οι γλώσσες τις ίδιες ανάγκες ούτε αντιμετωπίζουν προβλήματα της ίδιας φύσης. Υπάρχει

επομένως αντικειμενικό εμπόδιο στην υιοθέτηση κοινών πρακτικών και τη σύνταξη οδηγιών σε κεντρικό επίπεδο. Όσο δεν έχουν συμφωνηθεί κοινές πρακτικές και δεν έχει προβλεφθεί η υποχρέωση εφαρμογής τους, η πρόοδος θα είναι αργή.

3.3 Μελλοντικές προοπτικές

Η εξεύρεση πρακτικών και εφαρμόσιμων λύσεων μπορεί να στηριχθεί μόνον στο διάλογο και την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ αρμόδιων φορέων της διοίκησης και του πανεπιστημιακού κόσμου. Η ανοιχτή συζήτηση και η εγκάρδια και ειλικρινής ανταλλαγή απόψεων στη διάρκεια του παρόντος συνεδρίου θα μπορούσε να συμβάλει ουσιαστικά σε αυτήν την κατεύθυνση.

4 Επίλογος

Η πολύγλωσση βάση ενωσιακής ορολογίας IATE είναι προϊόν άοκνων προσπάθειών των γλωσσικών τμημάτων όλων των θεσμικών ευρωπαϊκών οργάνων, αλλά επίσης ήταν, είναι και θα είναι ένα γιγάντιο σημειωματάριο στο οποίο τα μέλη των τμημάτων αυτών σημειώνουν ότι τους είναι απαραίτητο για την εκτέλεση του έργου τους που είναι, σε πρώτο επίπεδο, η κάλυψη των ορολογικών αναγκών για τη μετάφραση και διερμηνεία στα ευρωπαϊκά όργανα, σε ανώτερο επίπεδο, η ορολογική συνδρομή στη σύνταξη άρθρας ενωσιακής νομοθεσίας και στην ανεμπόδιστη επικοινωνία των ευρωπαϊκών θεσμών με τους Ευρωπαίους πολίτες και, στο ανώτατο επίπεδο, η υπεράσπιση της πολυγλωσσίας που αποτέλεσε και αποτελεί θεμέλιο του ευρωπαϊκού οικοδομήματος.

Για την ορθή αξιοποίηση του περιεχομένου της απαιτείται γνώση των ορολογικών αρχών και της ιστορικής της πορείας. Η διαδικασία εκκαθάρισης και επικαιροποίησης, που έχει ενταθεί τελευταία, φιλοδοξεί να συμβάλει στη διευκόλυνση των χρηστών και χρηστριών και στην προσαρμογή της βάσης στη σύγχρονη πραγματικότητα που χαρακτηρίζεται από ταχύτατες τεχνολογικές και κοινωνικές εξελίξεις, που απαιτούν αλλά και επιτρέπουν την εφαρμογή των αρχών της συμπεριληπτικότητας σε όλες τις εκφάνσεις του λόγου.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Cooper, T. (2013). On better terms. *The Linguist Issue*, 52(4), 24-25.
<https://thelinguist.uberflip.com/the-linguist-archive/the-linguist-52-4>

Directorate-General for Translation. (2022). *On our terms: Monthly Terminology Newsletter* (εσωτερικό δελτίο). Μάιος, Ιούνιος, Οκτώβριος.

Directorate-General for Translation. (2023). *Terminology Annual Activity Report 2022* (εσωτερικό έγγραφο της Γενικής Διεύθυνσης Μετάφρασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής).

European Union. (2021). *IATE: User's Handbook*. https://iate.europa.eu/assets/IATE_Handbook_public.pdf

European Union. (2022). *Interinstitutional Data Principles - Data guidelines and data reporting guidelines for IATE* (Εσωτερικό έγγραφο της διοργανικής επιτροπής για τη μετάφραση και διερμηνεία ICTI (Interinstitutional Committee for Translation and Interpretation) της 15^{ης} Δεκεμβρίου 2022).

European Union. (2023). *IATE FAQ: How reliable are the terms in IATE?*. <https://iate.europa.eu/faq>

Theologitis, D. (1997). Euramis, the Platform of the EC Translator. Στο *EAMT Workshop "Language Technology in your Organization?"*, Copenhagen, European Association for Machine Translation. <https://aclanthology.org/1997.eamt-1.3.pdf>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2007, 28 Ιουνίου). *Μια ενιαία βάση δεδομένων για το σύνολο της ορολογίας που συνδέεται με την ΕΕ* (Διαδραστική ορολογία για την Ευρώπη - InterActiveTerminology for Europe) σε 23 γλώσσες ανοίγει για το κοινό [Δελτίο Τύπου]. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_07_962

Μπενέκου, Ε. (2019). Ανασκόπηση των δραστηριοτήτων ορολογίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο *12ο Συνέδριο «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία»*, Αθήνα, 7-9 Νοεμβρίου. ΕΛΕΤΟ. https://www.eleto.gr/download/Conferences/12th%20Conference/Papers-and-speakers/12th_26-18-28_BenekouEvriklia_Paper1_V05.pdf

Κλειώ Μπενέκου

Ορολόγος

Τμήμα Ελληνικής Γλώσσας - Γενική Διεύθυνση Μετάφρασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Ηλ-ταχ.: Evriklia.Benekou@ec.europa.eu